

Zmiany nastrojów gospodarczych w województwie lubelskim w II kwartale 2012 roku

Mieczysław Kowerski, Jarosław Bielak, Dawid Długosz, Mariusz Poninkiewicz

Wyższa Szkoła Zarządzania i Administracji w Zamościu

Prezentowane sprawozdanie jest rezultatem kolejnego, 45. kwartalnego ankietowego badania nastrojów gospodarczych w województwie lubelskim, przeprowadzonego w dniach 1–30 lipca 2012 roku przez ankierów Wyższej Szkoły Zarządzania i Administracji w Zamościu.¹ Ankieta objęto 440 przedsiębiorstw oraz 500 gospodarstw domowych.

1. Charakterystyka badanych przedsiębiorstw i gospodarstw domowych

1.1. Struktury badanych przedsiębiorstw

Wśród badanych przedsiębiorstw 95 to firmy przemysłowe, 92 budowlane, 119 handlowych, a 144 to podmioty usługowe.

Tab. 1. Struktura badanych przedsiębiorstw w podziale na sektory

Wyszczególnienie	Liczba ankietowanych przedsiębiorstw	Struktura (%)
Budownictwo	92	20,44
Handel	119	26,44
Przemysł	95	21,11
Usługi	144	32,00
Razem	450	100,00

Ponad 70% ankietowanych jednostek stanowią podmioty prywatne, niemal 11% to przedsiębiorstwa i instytucje państwowe (lub z udziałem skarbu państwa), inną formę własności zadeklarowało prawie 19% badanych. We wszystkich sektorach działalności zdecydowanie przeważają przedsiębiorstwa prywatne, przy czym w przypadku budownictwa i handlu przewaga ta jest największa (ponad 3/4 przedsiębiorstw to firmy prywatne).

Wśród przedsiębiorstw objętych badaniem dominują jednostki małe i bardzo małe. Ponad 38% badanych podmiotów stanowiły jednostki zatrudniające od 1 do 9 osób.² Mniejszą grupę stanowią

1. Badania nastrojów gospodarczych w województwie lubelskim realizowane są przez WSZiA od 2001 roku. Głównym źródłem finansowania badań w ciągu 11 lat były środki własne Uczelni. W okresie od III kwartału 2005 roku do I kwartału 2008 roku badania realizowane były w ramach projektu *System przeciwdziałania bezrobociu na obszarach słabo zurbanizowanych* finansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach inicjatywy wspólnotowej EQUAL. A w okresie od II kwartału 2009 roku do II kwartału 2011 roku w ramach projektu *Lubelski Barometr Gospodarczy* finansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego „Kapitał Ludzki”, Priorytetu VIII „Regionalne kadry gospodarki”, Działania 8.1. „Rozwój pracowników i przedsiębiorstw w regionie”, Poddziałania 8.1.2. „Wsparcie procesów adaptacyjnych i modernizacyjnych w regionie lubelskim”. Prezentowane badanie finansowane jest ze środków własnych WSZiA. Metodologię badania można znaleźć w pracy M. Kowerskiego (2009).

2. Należy zwrócić uwagę, że firmy zatrudniające od 1 do 9 osób stanowią aż 95% wszystkich funkcjonujących

Tab. 2. Struktura badanych podmiotów pod względem formy własnościowej (w %)

Wyszczególnienie	Udział
Przedsiębiorstwo prywatne	70,40
Przedsiębiorstwo państwowe	10,76
Inna forma	18,83
Razem	100,00

Tab. 3. Struktura badanych przedsiębiorstw pod względem sektora działalności oraz formy własności (w %)

Wyszczególnienie	Sektor			
	Budownictwo	Handel	Przemysł	Usługi
Przedsiębiorstwo prywatne	75,82	77,97	71,58	59,86
Przedsiębiorstwo państwowe	8,79	3,39	11,58	17,61
Inna forma	15,38	18,64	16,84	22,54
Razem	100,00	100,00	100,00	100,00

przedsiębiorstwa zatrudniające od 10 do 49 pracowników (36%). Niemal co czwarte ankietowane przedsiębiorstwo zatrudnia od 50 do 249 pracowników. Najmniej liczną grupą ankietowanych były podmioty duże, zatrudniające powyżej 250 osób; w badanym II kwartale 2012 r. to tylko 3,1% ankietowanych przedsiębiorstw.

Tab. 4. Struktura badanych przedsiębiorstw względem wielkości zatrudnienia (w %)

Wyszczególnienie	Udział
Od 1 do 9 pracowników	38,22
Od 10 do 49 pracowników	36,00
Od 50 do 249 pracowników	22,67
250 pracowników i więcej	3,11
Razem	100,00

Najwięcej ankietowanych w II kwartale 2012 roku mikroprzedsiębiorstw prowadzi działalność handlową (43%), nieco mniej usługową (37%). Wśród przedsiębiorstw zatrudniających od 10 do 49 pracowników 33% ankietowanych to podmioty z sektora usług a 28% to firmy budowlane. Wśród przedsiębiorstw zatrudniających od 50 do 249 osób przeważały firmy przemysłowe (ponad 37% pytanych) oraz handlowe (27,5%). Wśród podmiotów zatrudniających powyżej 250 pracowników zdecydowaną większość ankietowanych (64%) stanowią przedsiębiorstwa przemysłowe.

Wśród ankietowanych przedsiębiorstw budowlanych ponad 18% zatrudnia nie więcej niż 9 pracowników, a 49% badanych od 10 do 49 pracowników. W handlu 62% badanych zatrudnia do

Tab. 5. Struktura badanych przedsiębiorstw pod względem wielkości zatrudnienia i sektora działalności (w %)

Wyszczególnienie	Sektor				Razem
	Budownictwo	Handel	Przemysł	Usługi	
Od 1 do 9 pracowników	9,88	43,02	10,47	36,63	100,00
Od 10 do 49 pracowników	27,78	20,99	18,52	32,72	100,00
Od 50 do 249 pracowników	27,45	9,80	37,25	25,49	100,00
250 pracowników i więcej	14,29	7,14	64,29	14,29	100,00
Razem	20,44	26,44	21,11	32,00	100,00

w województwie firm, ale przyjęte przy losowaniu założenie, że liczba wybieranych w branży firm jest proporcjonalna do udziału zatrudnienia danej grupy zatrudnieniowej w zatrudnieniu całkowitym branży sprawia, że udział najmniejszych firm w próbie istotnie spada.

9 pracowników, a dalszych 29% od 10 do 49 pracowników. W usługach udział firm o zatrudnieniu do 9 osób wynosi 44%, a od 10 do 49 pracowników 37%. W przemyśle największa reprezentacja to przedsiębiorstwa średnie i duże (połowa badanych zatrudnia powyżej 50 pracowników).

Tab. 6. Struktura badanych przedsiębiorstw pod względem sektora działalności i wielkości zatrudnienia (w %)

Wyszczególnienie	Sektor			
	Budownictwo	Handel	Przemysł	Usługi
Od 1 do 9 pracowników	18,48	62,18	18,95	43,75
Od 10 do 49 pracowników	48,91	28,57	31,58	36,81
Od 50 do 249 pracowników	30,43	8,40	40,00	18,06
250 pracowników i więcej	2,17	0,84	9,47	1,39
Razem	100,00	100,00	100,00	100,00

Pod względem wielkości przychodów (obrotów) w 2011 r. wśród ankietowanych dominują podmioty najmniejsze, o przychodach nie przekraczających 500 tys. zł (ponad 1/3 badanych) oraz podmioty o przychodach od 500 tys. zł do 2,5 mln zł (ponad 29% badanych). Nieco ponad 14% ankietowanych przedsiębiorców zadeklarowało przychody ze sprzedaży w przedziale od 2,5 mln do 5 mln zł, a 21% — przychody przekraczające 5 mln zł.

Tab. 7. Struktura badanych przedsiębiorstw pod względem wartości przychodów (obrotów) w 2011 roku (w %)

Wyszczególnienie	Udział
Do 0,5 mln zł	34,76
0,5–2,5 mln zł	29,41
2,5–5,0 mln zł	14,44
Powyżej 5 mln zł	21,39
Razem	100,00

Najwięcej podmiotów o przychodach (obrotach) nie przekraczających w 2011 r. 500 tys. zł prowadzi działalność usługową, zaś najmniej budowlaną. W przedziale przychodów od 0,5 do 2,5 mln zł wśród ankietowanych przedsiębiorstw najwięcej jest usługodawców (35%), nieco mniej handlowców (29%). Wśród firm o przychodach rzędu 2,5–5,0 mln zł najliczniejszą grupą są firmy przemysłowe. Również wśród firm o przychodach przekraczających 5 mln zł dominują firmy przemysłowe.

Tab. 8. Struktura badanych przedsiębiorstw pod względem wielkości przychodów (obrotów) w 2011 roku i sektora działalności (w %)

Wyszczególnienie	Sektor				Razem
	Budownictwo	Handel	Przemysł	Usługi	
Do 0,5 mln zł	7,69	40,77	10,00	41,54	100,00
0,5–2,5 mln zł	20,91	29,09	15,45	34,55	100,00
2,5–5,0 mln zł	27,78	22,22	33,33	16,67	100,00
Powyżej 5 mln zł	31,25	11,25	41,25	16,25	100,00
Razem	19,52	28,34	21,66	30,48	100,00

Analizując rozkład przedsiębiorstw pod względem wielkości przychodów (obrotów) w poszczególnych sektorach można zauważyć największy udział podmiotów najmniejszych w usługach i handlu (niemal połowa ankietowanych). Ponad 1/3 ankietowanych usługodawców deklaruje przychody za 2011 r. na poziomie 0,5–2,5 mln zł, a tylko 11% większe niż 5 mln zł. Podobna jest struktura w handlu. W budownictwie firmy o najmniejszych przychodach to 14% ankietowanych, 32% osiągnęła przychody w przedziale 0,5–2,5 mln zł, zaś 34% przychody wyższe niż 5 mln zł. W przemyśle 16% podmiotów zadeklarowało przychody poniżej 0,5 mln zł, 21% firm przemysłowych

zadeklarowało przychody w przedziale 0,5–2,5 mln zł, 22% z przedziału od 2,5 do 5 mln zł, aż 41% ankietowanych przedsiębiorstw przemysłowych zadeklarowało w 2011 roku przychody przekraczające 5 mln.

Tab. 9. Struktura badanych przedsiębiorstw pod względem sektorów działalności i wielkości przychodów (obrotów) w 2011 roku (w %)

Wyszczególnienie	Sektor			
	Budownictwo	Handel	Przemysł	Usługi
Do 0,5 mln zł	13,70	50,00	16,05	47,37
0,5–2,5 mln zł	31,51	30,19	20,99	33,33
2,5–5,0 mln zł	20,55	11,32	22,22	7,89
Powyżej 5 mln zł	34,25	8,49	40,74	11,40
Razem	100,00	100,00	100,00	100,00

1.2. Struktury badanych gospodarstw domowych

Wśród 500 gospodarstw domowych ankietowanych w II kwartale 2012 r., podobnie jak w poprzednich badaniach przeważały gospodarstwa wieloosobowe (ponad 93%), przy czym największą grupą badanych były gospodarstwa 3- i 4-osobowe (56% ogółu ankietowanych), następnie dwuosobowe (niemal 1/4 ankietowanych). Niemal 46% respondentów to osoby w wieku 31–50 lat. W badaniu wzięło również udział ok. 12% dwudziestolatków, 17% 50-latków i 21% osób, które ukończyły 60 rok życia.

Tab. 10. Struktura badanej populacji według liczby osób w gospodarstwie domowym (w %)

Wyszczególnienie	Miasto	Wieś	Ogółem
Jedna osoba	6,01	7,69	6,90
Dwie osoby	24,03	21,54	22,72
Trzy osoby	33,91	28,46	31,03
Cztery osoby	28,33	21,15	24,54
Pięć osób	7,73	21,15	14,81
Razem	100,00	100,00	100,00

Tab. 11. Struktura badanej populacji według wieku (w %)

Wyszczególnienie	Miasto	Wieś	Ogółem
Do 20 lat	5,19	2,78	3,93
21–30 lat	14,72	10,32	12,42
31–40 lat	24,68	20,24	22,36
41–50 lat	27,27	20,24	23,60
51–60 lat	12,12	20,63	16,56
61–70 lat	11,69	16,67	14,29
71–80 lat	3,03	5,95	4,55
81 i więcej lat	1,30	3,17	2,29
Razem	100,00	100,00	100,00

Najwięcej ankietowanych w II kwartale 2012 r. gospodarstw domowych zadeklarowało miesięczny dochód na jedną osobę w wysokości 500–899 zł (36%), przy czym zdecydowały o tym gospodarstwa wiejskie W miastach 35% badanych gospodarstw deklaruowało miesięczny dochód na osobę w wysokości 900–1199 zł. Miesięcznymi dochodami na osobę w przedziale 300–499 zł dysponuje około 17% respondentów (wśród gospodarstw wiejskich nieco więcej). Miesięczne dochody na osobę powyżej 1 200 zł zadeklarowało 16% badanych. Niecałe 3% respondentów deklaruje dochód na osobę poniżej 300 zł na osobę (w gospodarstwach miejskich mniej niż 1%).

Tab. 12. Struktura badanej populacji według miesięcznego dochodu na osobę w gospodarstwie domowym (w %)

Wyszczególnienie	Miasto	Wieś	Ogółem
Poniżej 300 zł	0,88	4,68	2,81
300–499 zł	11,45	22,13	16,88
500–899 zł	28,63	42,98	35,93
900–1199 zł	35,24	21,70	28,35
Powyżej 1200 zł	23,79	8,51	16,02
Razem	100,00	100,00	100,00

Wśród ankietowanych członków gospodarstw domowych ponad połowa to osoby z wykształceniem średnim. Ponad 26% ankietowanych zadeklarowała wykształcenie wyższe. Biorąc pod uwagę miejsce zamieszkania, osoby z wykształceniem średnim przeważają zarówno wśród mieszkańców miast, jak i wsi, natomiast wśród respondentów miejskich wyraźnie więcej jest osób z wykształceniem wyższym (33%), zaś wśród mieszkańców wsi osób z wykształceniem zawodowym (21%).

Tab. 13. Struktura badanej populacji według poziomu wykształcenia (w %)

Wyszczególnienie	Miasto	Wieś	Ogółem
Niepełne podstawowe	0,43	0,40	0,42
Podstawowe	3,04	9,56	6,44
Zawodowe	11,30	21,12	16,42
Średnie	52,17	49,00	50,52
Wyższe	33,04	19,92	26,20
Razem	100,00	100,00	100,00

Biorąc pod uwagę status na rynku pracy osób ankietowanych można zauważyć, że najliczniejsze grupy respondentów to renciści i emeryci (28%) — wśród badanych mieszkańców wsi co trzeci to rencista lub emeryt oraz osoby pracujące poza rolnictwem (23%). Co trzynasty ankietowany prowadzi własną działalność gospodarczą. Osoby pracujące w rolnictwie to 13% ankietowanych, zaś na utrzymaniu rodziny pozostaje 9% respondentów. W badaniu wzięło również udział 6% osób pozostających bez zatrudnienia, przy czym odsetek ten jest nieznacznie wyższy wśród mieszkańców miast.

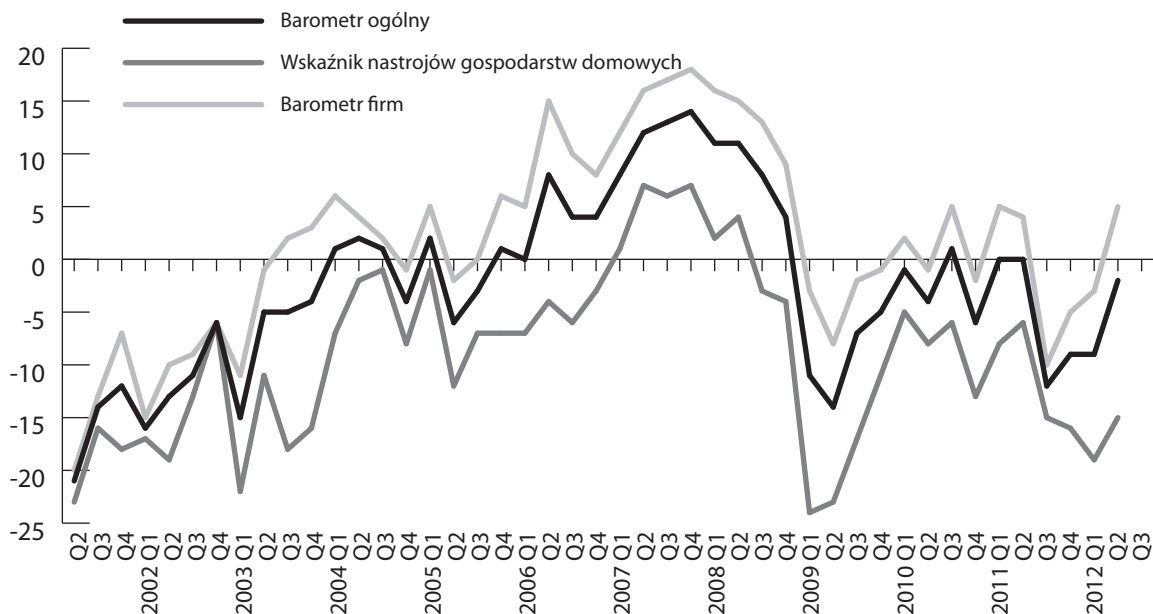
Tab. 14. Struktura badanej populacji względem statusu na rynku pracy (w %)

Wyszczególnienie	Miasto	Wieś	Ogółem
Bezrobotny	6,38	5,75	6,05
Na utrzymaniu rodziny	8,09	9,96	9,07
Pracujący w rolnictwie	3,40	21,07	12,70
Pracujący poza rolnictwem	33,62	13,41	22,98
Rencista, emeryt	21,70	32,95	27,62
Prowadzi własną działalność gosp.	7,23	7,66	7,46
Inne	19,57	9,20	14,11
Razem	100,00	100,00	100,00

2. Nastroje gospodarcze przedsiębiorców i konsumentów w II kwartale 2012 roku

2.1. Ogólny barometr nastrojów gospodarczych

W II kwartale 2012 nastroje gospodarcze w województwie lubelskim w stosunku do poprzedniego kwartału poprawiły się: diagnostyczny barometr wzrósł z -9 punktów do -2 punktów, ale jego ujemna wartość oznacza utrzymywanie się w gospodarce pesymizmu. Z drugiej strony wartość

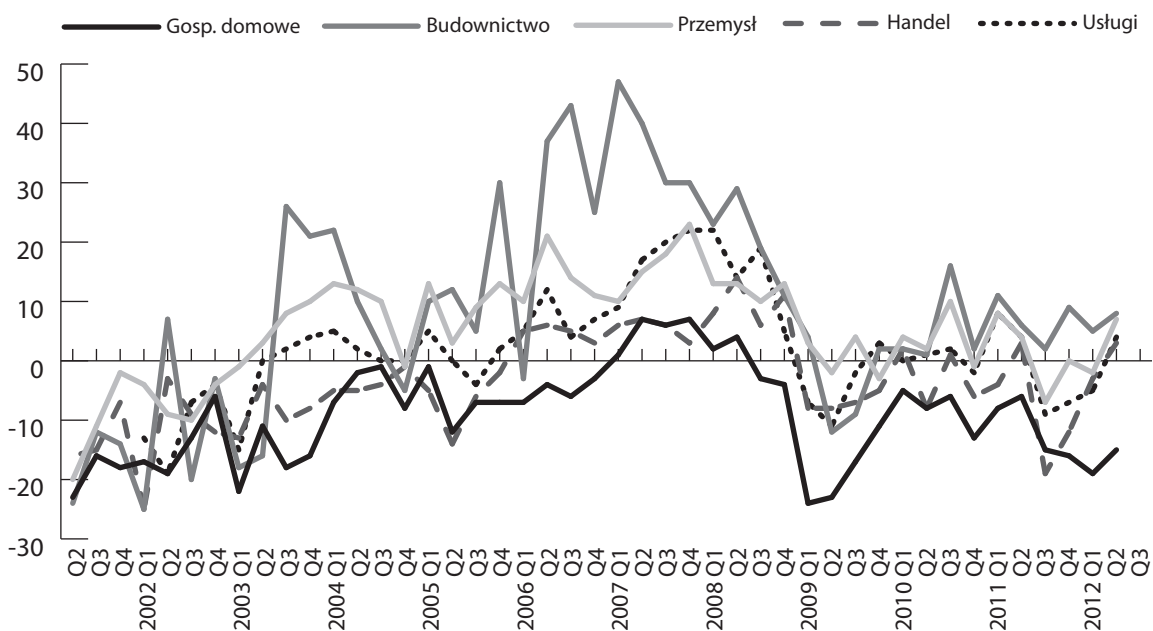

Rys. 1. Diagnostyczne barometry nastrojów gospodarczych dla województwa lubelskiego w okresie od II kwartału 2001 roku do II kwartału 2012 roku

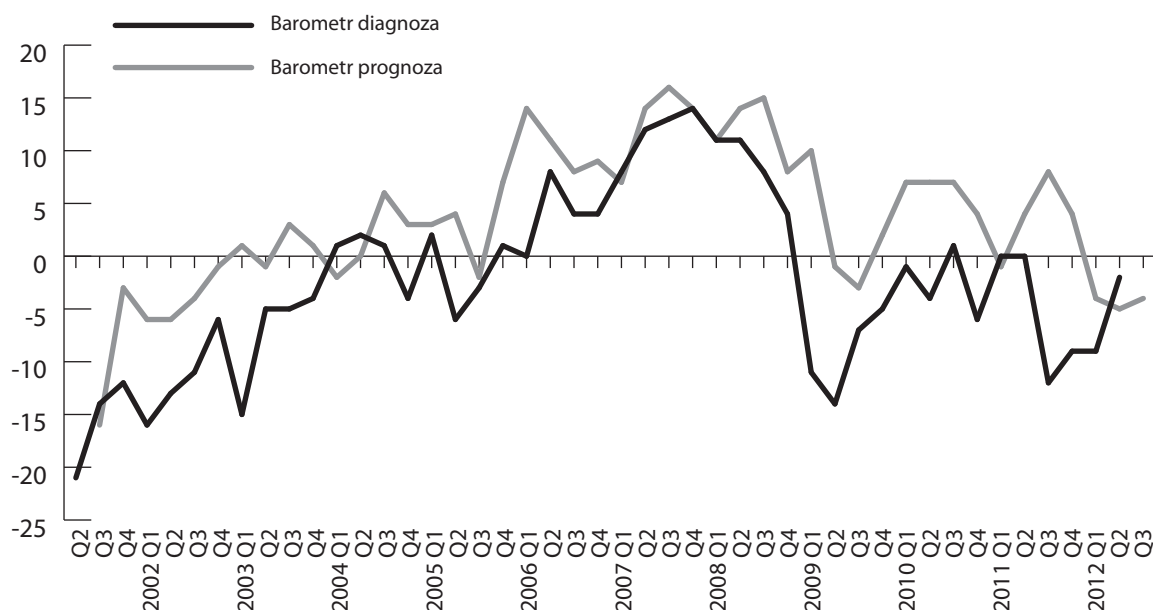
barometru okazała się nieco wyższa niż poczynione kwartał wcześniej prognozy, kiedy to przewidywano, że barometr wyniesie -5 punktów.

W porównaniu z poprzednim kwartałem poprawiły się nastroje zarówno przedsiębiorców jak konsumentów. Diagnostyczny barometr nastrojów gospodarczych przedsiębiorców w końcu II kwartału 2012 roku wyniósł 5 punktów i w porównaniu z poprzednim kwartałem wzrósł aż o 8 punktów. Diagnostyczny wskaźnik nastrojów gospodarczych gospodarstw domowych również wzrósł (o 4 punkty), ale jego wartość jest nadal bardzo niska i wynosi -15 punktów.

O 9 punktów wzrósł wskaźnik nastrojów w przemyśle, a o 8 punktów w usługach. Jednak prognoza na III kwartał zakłada nieznaczne pogorszenie nastrojów. Ogólny prognostyczny barometr nastrojów gospodarczych na III kwartał 2012 roku wynosi -4 punkty.

Rys. 2. Sektorowe diagnostyczne wskaźniki nastrojów gospodarczych dla województwa lubelskiego w okresie od II kwartału 2001 roku do II kwartału 2012 roku

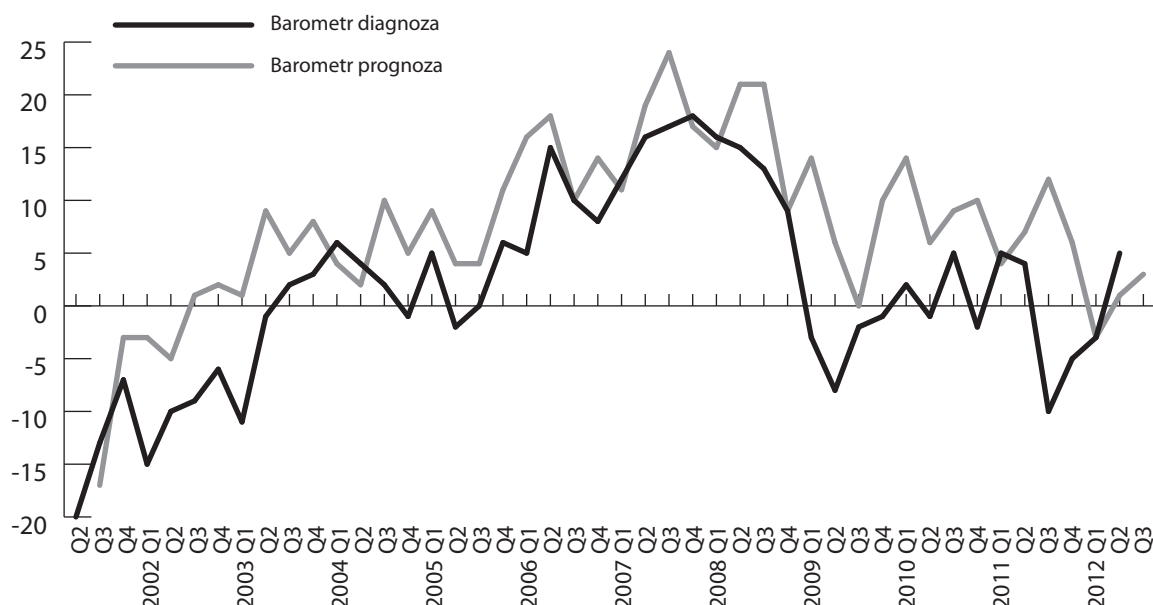

Rys. 3. Diagnostyczne i prognostyczne ogólne barometry nastrojów gospodarczych dla województwa lubelskiego w okresie od II kwartału 2001 roku do III kwartału 2012 roku

2.2. Barometr nastrojów gospodarczych przedsiębiorców

Nastroje gospodarcze przedsiębiorców w II kwartale 2012 r. w porównaniu z poprzednim kwartałem poprawiły się. W końcu II kwartału 2012 roku diagnostyczny barometr nastrojów gospodarczych przedsiębiorców wyniósł 5 punktów i wzrósł w ciągu kwartału aż o 8 punktów. Jego dodatnia wartość oznacza, że w przedsiębiorstwach województwa pojawił się optymizm i dotyczył wszystkich sektorów. Prognozy na II kwartał przewidywały poprawę sytuacji, chociaż nie tak znaczną (prognostyczny barometr nastrojów gospodarczych na II kwartał wynosił 1 punkt).

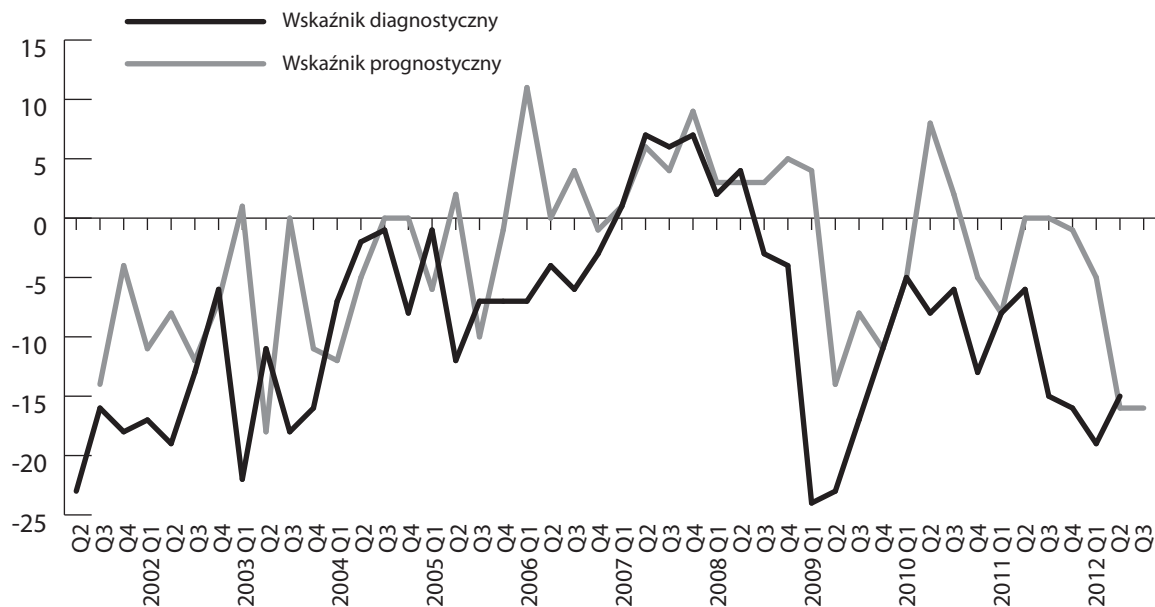
W III kwartale przedsiębiorcy spodziewają się nieznacznego pogorszenia sytuacji gospodarczej w województwie. Prognostyczny barometr nastrojów gospodarczych przedsiębiorców na III kwartał wynosi 3 punkty, co jednak oznacza niewielką przewagę optymistów.

Rys. 4. Diagnostyczny i prognostyczny barometr nastrojów przedsiębiorców dla województwa lubelskiego w okresie od II kwartału 2001 roku do III kwartału 2012 roku

2.3. Nastroje gospodarcze konsumentów

W przypadku gospodarstw domowych sprawdziły się sformułowane kwartał wcześniej prognozy, które zakładały nieznaczną poprawę nastrojów. Diagnostyczny wskaźnik nastrojów gospodarstw domowych wzrósł w porównaniu z poprzednim kwartałem o 4 punkty, ale nadal jest bardzo niski. W końcu II kwartału wyniósł -15 punktów, co oznacza, że głęboki pesymizmu „zagościł” na dłużej wśród mieszkańców Lubelszczyzny. Stan ten potwierdza prognoza na III kwartał, która zakłada utrzymanie stanu z II kwartału.

Rys. 5. Diagnostyczny i prognostyczny wskaźnik nastrojów gospodarczych gospodarstw domowych województwa lubelskiego w okresie od II kwartału 2001 roku do III kwartału 2012 roku

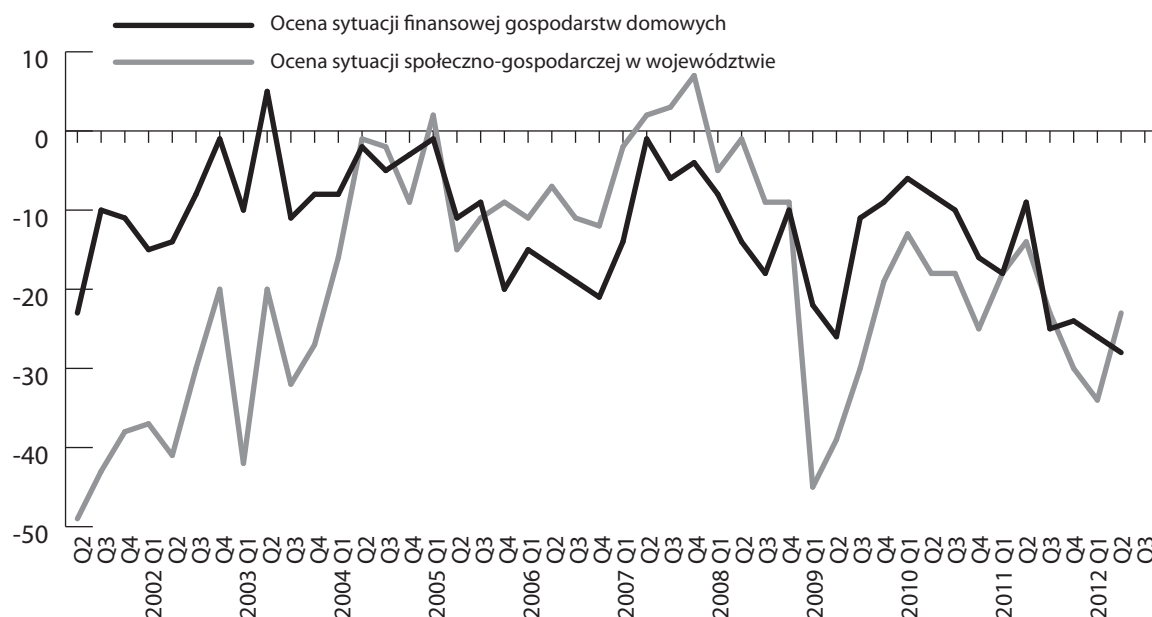
W II kwartale 2012 r. w porównaniu z poprzednim badaniem poszczególne komponenty diagnostycznego wskaźnika nastrojów gospodarstw domowych wykazywały różnokierunkowe zmiany. Jednak trzeba zwrócić uwagę na bardzo niepokojące zjawisko pogorszenia ocen sytuacji finansowej gospodarstw domowych. Bardzo niski poziom odnotowały również salda odpowiedzi na pytania dotyczące oceny sytuacji gospodarczej województwa i jego rynku pracy.

Tab. 15. Komponenty diagnostycznego wskaźnika nastrojów gospodarczych gospodarstw domowych w II kwartale 2012 roku

Komponent	Saldo
Ocena sytuacji finansowej gospodarstwa domowego	-28 ↘
Poziom wydatków na dobra konsumpcyjne	26 ↘
Stan oszczędności	-24 ↗
Ocena sytuacji gospodarczej w województwie lubelskim	-23 ↗
Ocena sytuacji na rynku pracy	-25 ↗

Uwaga: Strzałki wskazują zmianę w porównaniu z poprzednim kwartałem

Prognostyczny wskaźnik nastrojów gospodarstw domowych wynosi -16 punktów. A więc członkowie gospodarstw domowych przewidują utrzymanie się w dalszym ciągu bardzo niekorzystnej sytuacji zarówno w ich gospodarstwach jak i województwie. Poza przewidywanym poziomem wydatków na dobra konsumpcyjne salda odpowiedzi na pozostałe pytania są gorsze niż diagnoza II kwartału.

Rys. 6. Zmiany ocen sytuacji finansowej gospodarstw domowych i ocen sytuacji społeczno-gospodarczej województwa

Tab. 16. Komponenty prognostycznego wskaźnika nastrojów gospodarczych konsumentów w II kwartale 2012 roku (prognoza na III kwartał 2012)

Komponent	Saldo
Przewidywana sytuacja finansowa gospodarstwa domowego	-34 ↘
Przewidywany poziom wydatków na dobra konsumpcyjne	53 ↗
Przewidywany stan oszczędności	-49 ↘
Ocena przyszłej sytuacji gospodarczej w województwie lubelskim	-33 ↘
Przewidywany poziom bezrobocia w województwie lubelskim . . .	-29 ↘

Uwaga: Strzałki wskazują zmianę w porównaniu z poprzednim kwartałem

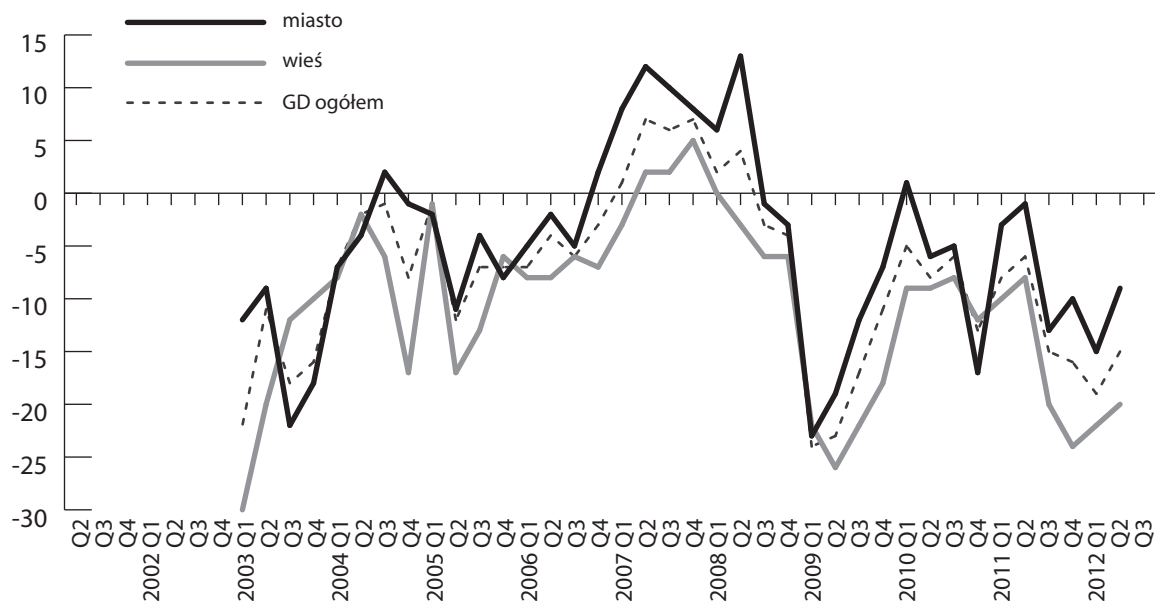
Nastroje konsumentów w podziale na miasto i wieś

Nastroje gospodarcze konsumentów są zróżnicowane w zależności od ich miejsca zamieszkania. W dotychczasowych badaniach zazwyczaj lepszymi nastrojami charakteryzowali mieszkańcy miast niż mieszkańcy obszarów wiejskich. Na 38 obliczonych diagnostycznych wskaźników nastrojów w podziale na miasto i wieś tylko w 7 przypadkach (18,4%) nastroje mieszkańców wsi były lepsze niż mieszkańców miast. W 13 na 37 analizowanych okresów zmiany te były różnokierunkowe (nastroje jednej grupy rosły podczas gdy drugiej malały). Weryfikacja hipotezy o istotności różnicy średnich wartości diagnostycznych wskaźników nastrojów konsumentów z uwzględnieniem miejsca zamieszkania wskazuje, że nastroje mieszkańców miast i wsi są istotnie różne na poziomie istotności 0,0054 (dla 38 dotychczasowych obserwacji średnia wartość wskaźnika dla mieszkańców miast wyniosła -5,1 punktu natomiast dla mieszkańców wsi -10,8 punktu).

W II kwartale 2012 roku zarówno nastroje miejskich jak i wiejskich gospodarstw domowych nieznacznie poprawiły się. Jednakże utrzymała się duża różnica pomiędzy miastem a wsią. Diagnostyczny wskaźnik nastrojów gospodarczych w miastach był wyższy (-9 punktów) niż na wsi (-20 punktów). Prognoza sytuacji ekonomiczno-finansowej gospodarstw i sytuacji gospodarczej województwa dokonana przez gospodarstwa domowe na III kwartał 2012 r. wskazuje na utrzymanie nastrojów na wsi na poziomie II kwartału i nieznaczne pogorszenie w miastach (do -10 punktów).

2.4. Nastroje gospodarcze w poszczególnych sektorach

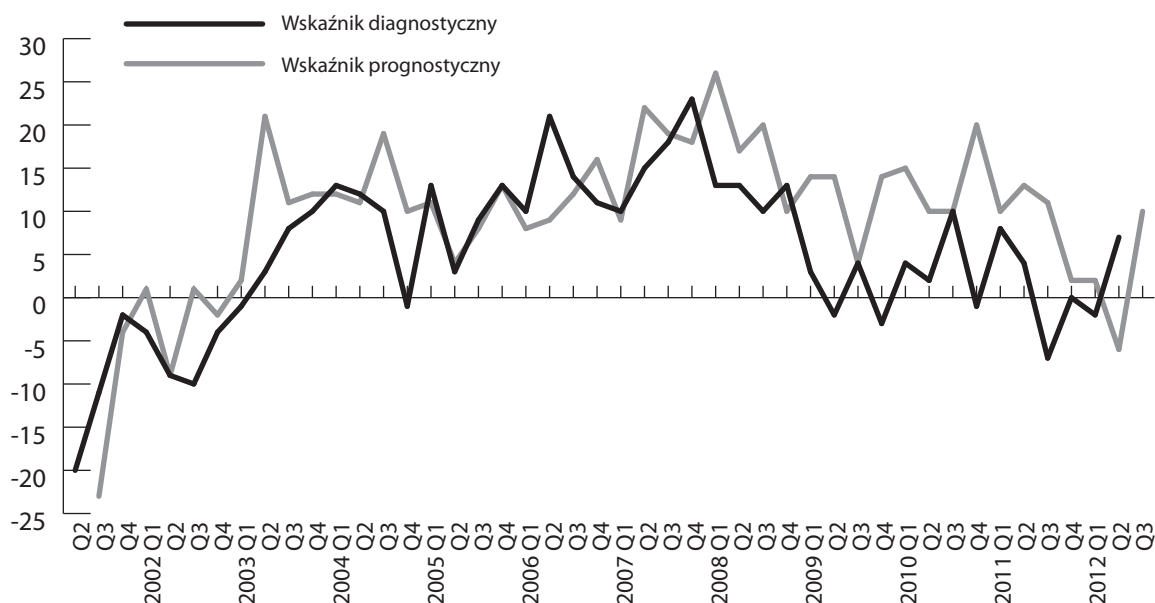
Zgodnie z przyjętą metodologią zdesezonalizowane salda odpowiedzi na pytania diagnostyczne i prognostyczne w poszczególnych sektorach zostały uśrednione, co dało sektorowe wskaźniki nastrojów gospodarczych.

Rys. 7. Zmiany diagnostycznego wskaźnika nastrojów gospodarczych gospodarstw domowych województwa lubelskiego z uwzględnieniem miejsca zamieszkania w okresie od II kwartału 2003 r. do II kwartału 2012 r.

2.4.1. Przemysł

Nastroje gospodarcze przedsiębiorców przemysłowych w II kwartale 2012 r. w porównaniu z poprzednim kwartałem uległy poprawie – diagnostyczny wskaźnik nastrojów gospodarczych przemysłu porównaniu z I kwartałem wzrósł aż o 9 punktów i osiągnął poziom 7 punktów.

Rys. 8. Diagnostyczny i prognostyczny wskaźnik nastrojów gospodarczych przedsiębiorców przemysłowych w okresie od II kwartału 2001 roku do III kwartału 2012 roku

W II kwartale 2012 roku w porównaniu z poprzednim kwartałem poza wielkością produkcji sprzedanej wzrosły salda wszystkich komponentów diagnostycznego wskaźnika nastrojów gospodarczych w przemyśle. Zwraca uwagę fakt, że poza poziomem zapasów wyrobów gotowych pozostałe salda były dodatnie, co wskazuje na przewagę optymizmu. Ankietowani przedsiębiorcy z sektora przemysłowego w przyszłym kwartale spodziewają się poprawy wszystkich komponentów tworzących prognostyczny wskaźnik nastrojów.

Efektom wyżej omówionej przewidywanej poprawy wszystkich komponentów prognostycznego wskaźnika nastrojów gospodarczych w przemyśle jest prognoza niewielkiej poprawy sytuacji

Tab. 17. Komponenty diagnostycznego wskaźnika nastrojów gospodarczych w przemyśle w II kwartale 2012 roku

Komponent	Saldo
Sytuacja finansowa przedsiębiorstwa	6 ↗
Wielkość produkcji sprzedanej.	9 ↘
Poziom zamówień	18 ↗
Poziom zapasów wyrobów gotowych	-9 ↗
Wielkość zatrudnienia	11 ↗

Uwaga: Strzałki wskazują zmianę w porównaniu z poprzednim kwartałem

Tab. 18. Komponenty prognostycznego wskaźnika nastrojów gospodarczych w przemyśle w II kwartale 2012 roku (prognoza na III kwartał 2012)

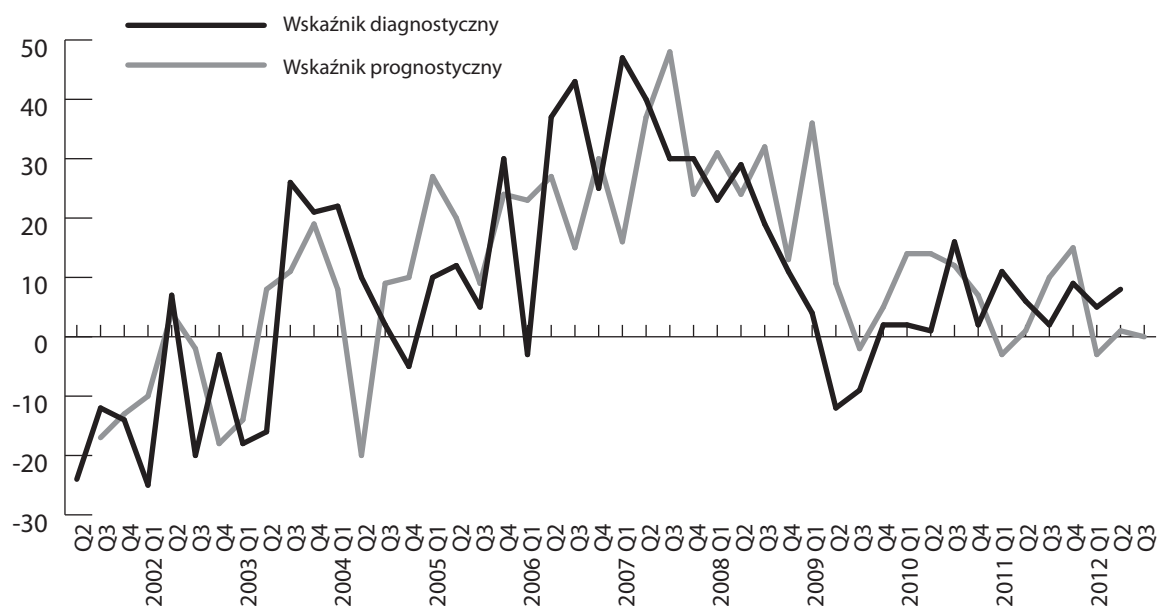
Komponent	Saldo
Przewidywana sytuacja finansowa przedsiębiorstwa.	15 ↗
Przewidywana wielkość produkcji sprzedanej	14 ↗
Przewidywany poziom zamówień.	16 ↗
Przewidywany poziom zapasów wyrobów gotowych.	3 ↗
Przewidywana wielkość zatrudnienia	2 ↗

Uwaga: Strzałki wskazują zmianę w porównaniu z poprzednim kwartałem

w przemyśle w III kwartale 2012 roku. Prognostyczny wskaźnik nastrojów gospodarczych w przemyśle wynosi 10 punktów, a więc jest o 3 punkty lepszy niż diagnoza II kwartału.

2.4.2. Budownictwo

W II kwartale w porównaniu z poprzednim o niemal 3 punkty wzrósł diagnostyczny wskaźnik nastrojów w budownictwie, osiągając najwyższy spośród analizowanych sektorów poziom 8 punktów. W II kwartale 2012 r. w porównaniu z poprzednim kwartałem nie poprawiło się tylko saldo wielkości zamówień. Warto również zwrócić uwagę, że poza oceną sytuacji finansowej przedsiębiorstw, gdzie saldo jest równe 0, pozostałe salda są dodatnie. Jednakże przedsiębiorcy budowlani przewidują znaczne pogorszenie sytuacji w III kwartale. Prognostyczny wskaźnik nastrojów w budownictwie wynosi 0. I tylko saldo odpowiedzi na pytanie o przyszłą sytuację finansową jest wyższe niż kwartał wcześniej.

Rys. 9. Diagnostyczny i prognostyczny wskaźnik nastrojów gospodarczych w budownictwie w okresie od II kwartału 2001 roku do III kwartału 2012 roku

Tab. 19. Komponenty diagnostycznego wskaźnika nastrojów gospodarczych w budownictwie w II kwartale 2012 roku

Komponent	Saldo
Sytuacja finansowa przedsiębiorstwa	0 ↗
Wielkość produkcji budowlano-montażowej.	13 ↗
Wielkość zamówień	6 ↔
Wielkość zatrudnienia	12 ↗

Uwaga: Strzałki wskazują zmianę w porównaniu z poprzednim kwartałem

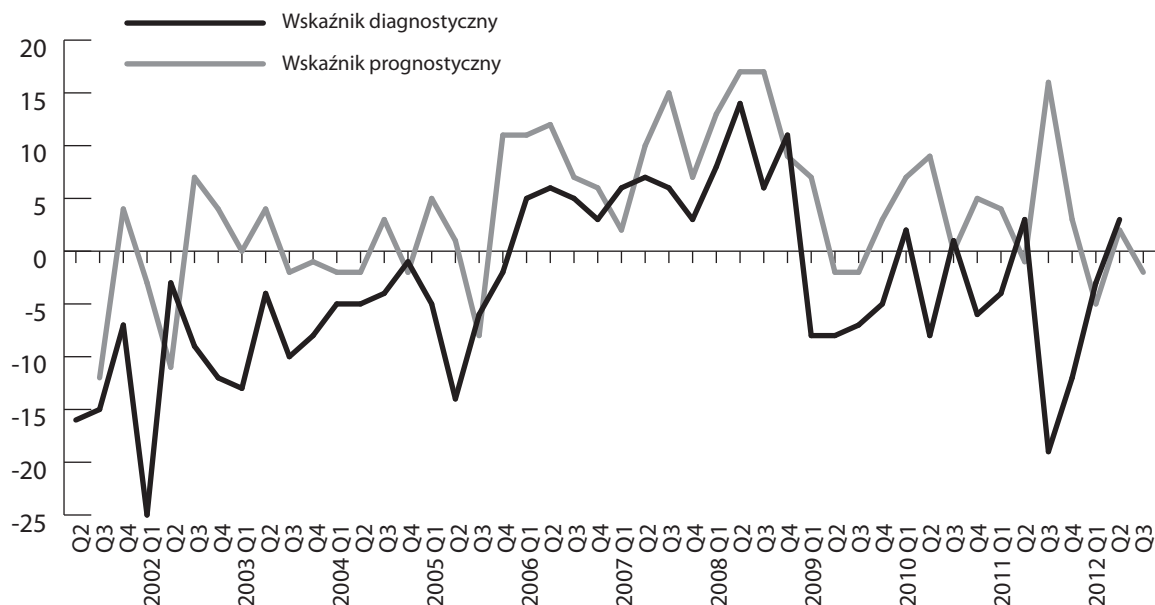
Tab. 20. Komponenty prognostycznego wskaźnika nastrojów gospodarczych w budownictwie w II kwartale 2012 roku (prognoza na III kwartał 2012)

Komponent	Saldo
Sytuacja finansowa przedsiębiorstwa	8 ↗
Wielkość produkcji budowlano-montażowej.	1 ↘
Wielkość zamówień	-1 ↘
Wielkość zatrudnienia	-6 ↘

Uwaga: Strzałki wskazują zmianę w porównaniu z poprzednim kwartałem

2.4.3. Handel

Wskaźnik nastrojów w handlu w II kwartale w porównaniu z poprzednim kwartałem wzrósł o 6 punktów i wyniósł 3 punkty. Poza wielkością zapasów salda odpowiedzi handlowców na pytania diagnostyczne poprawiły się w stosunku do poprzedniego kwartału i były wyższe od 0.

Rys. 10. Diagnostyczny i prognostyczny wskaźnik nastrojów gospodarczych w handlu w okresie od II kwartału 2001 roku do III kwartału 2012 roku

Tab. 21. Komponenty diagnostycznego wskaźnika nastrojów gospodarczych w handlu w II kwartale 2012 roku

Komponent	Saldo
Sytuacja finansowa przedsiębiorstwa	8 ↗
Wartość obrotów w handlu.	3 ↗
Wielkość zapasów towarów handlowych.	-4 ↘
Wielkość zatrudnienia	3 ↗

Uwaga: Strzałki wskazują zmianę w porównaniu z poprzednim kwartałem

Tab. 22. Komponenty prognostycznego wskaźnika nastrojów gospodarczych w handlu w II kwartale 2012 roku (prognoza na III kwartał 2012)

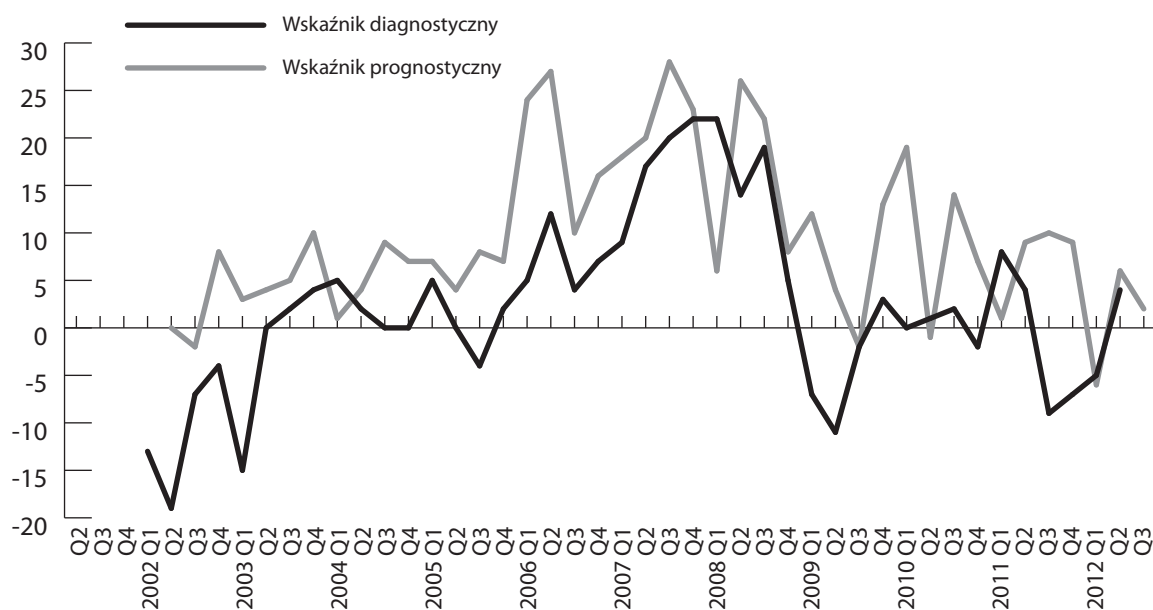
Komponent	Saldo
Sytuacja finansowa przedsiębiorstwa	1 ↘
Wartość obrotów w handlu	-3 ↘
Wielkość zapasów towarów handlowych	0 ↗
Wielkość zatrudnienia	-5 ↘

Uwaga: Strzałki wskazują zmianę w porównaniu z poprzednim kwartałem

Jednak prognoza na III kwartał nie jest optymistyczna. Prognostyczny wskaźnik nastrojów na III kwartał 2012 roku wynosi -2 punkty, przy czym handlowcy przewidują poprawę tylko salda wielkości zapasów towarów handlowych.

2.4.4. Usługi

W II kwartale 2012 roku wskaźnik nastrojów w usługach wzrósł w porównaniu z poprzednim kwartałem o 8 punktów i wyniósł 4 punkty. Wzrosły salda wszystkich komponentów diagnostycznego wskaźnika nastrojów w usługach w stosunku do poprzedniego kwartału, ale tylko w przypadku popytu na usługi są dodatnie. Nieco gorsza jest natomiast prognoza sytuacji w usługach w III kwartale 2012 roku. Prognostyczny wskaźnik nastrojów gospodarczych w usługach wynosi 2 punkty, co oznacza spadek o 2 punkty w stosunku do diagnozy II kwartału 2012 roku. Według opinii usługodawców o pogorszeniu sytuacji zadecyduje pogorszenie salda zmian wielkości zatrudnienia.

Rys. 11. Diagnostyczny i prognostyczny wskaźnik nastrojów gospodarczych w usługach w okresie od II kwartału 2001 roku do III kwartału 2012 roku

Tab. 23. Komponenty diagnostycznego wskaźnika nastrojów gospodarczych w usługach w II kwartale 2012 roku

Komponent	Saldo
Sytuacja finansowa przedsiębiorstwa	-2 ↗
Popyt na usługi	9 ↗
Wielkość zatrudnienia	3 ↗

Uwaga: Strzałki wskazują zmianę w porównaniu z poprzednim kwartałem

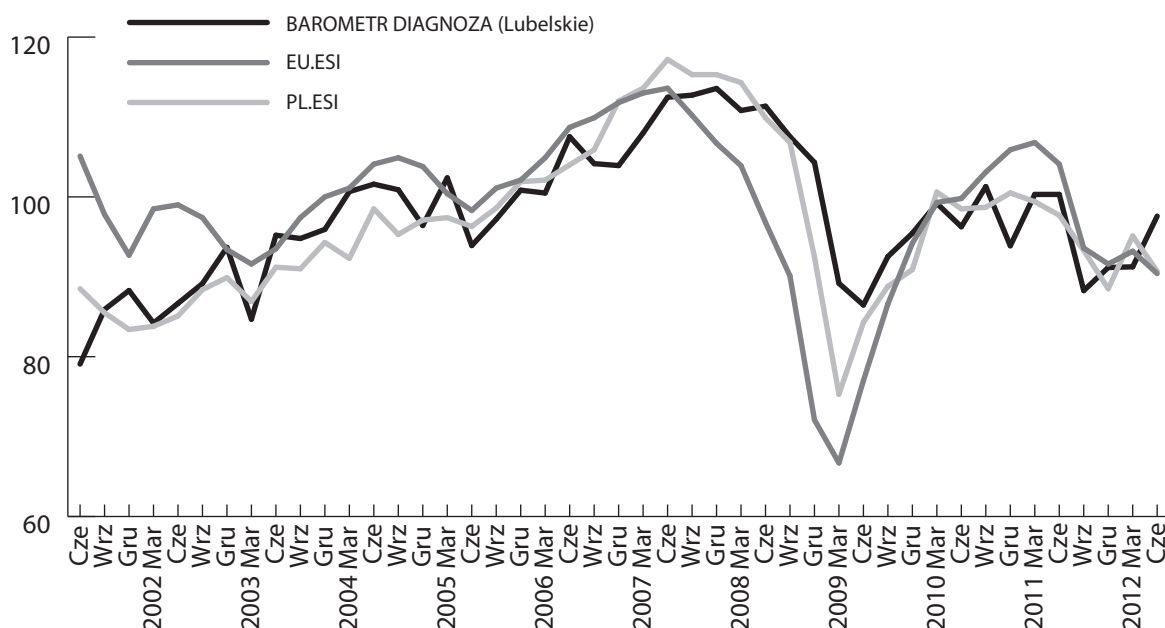
Tab. 24. Komponenty prognostycznego wskaźnika nastrojów gospodarczych w usługach w II kwartale 2012 roku (prognoza na III kwartał 2012 r.)

Komponent	Saldo
Sytuacja finansowa przedsiębiorstwa	1 ↗
Popyt na usługi.	10 ↗
Wielkość zatrudnienia	-6 ↘

Uwaga: Strzałki wskazują zmianę w porównaniu z poprzednim kwartałem

3. Barometr nastrojów gospodarczych w województwie lubelskim a barometry nastrojów gospodarczych w Polsce i Unii Europejskiej

Podobnie jak dla poprzednich kwartałów również dla II kwartału 2012 roku dokonano porównania przebiegu barometru nastrojów w województwie lubelskim z barometrem nastrojów gospodarczych w Polsce i w Unii Europejskiej.³ Przeprowadzone porównania przebiegu, liczonych za pomocą metodologii Komisji Europejskiej barometrów nastrojów gospodarczych (*Economic Sentiment Index*) dla Polski i Unii Europejskiej, z diagnostycznym barometrem nastrojów gospodarczych dla województwa lubelskiego wskazuje na utrzymywanie się dużej synchronizacji zmian, zwłaszcza barometru dla Polski i województwa, co jest szczególnie widoczne od IV kwartału 2002 roku.⁴ Jednocześnie już analiza wykresu zmian trzech indeksów pokazuje opóźnienie barometru nastrojów gospodarczych województwa lubelskiego względem obu barometrów liczonych metodą Komisji

Rys. 12. Zmiany barometrów nastrojów gospodarczych w Unii Europejskiej, Polsce i w województwie lubelskim

Uwaga: W celu doprowadzenia do porównywalności do wszystkich wartości diagnostycznego barometru nastrojów gospodarczych województwa lubelskiego dodano wartość 100, jako że obliczane przez Komisję Europejską barometry nastrojów gospodarczych unormowane są na przedział od 0 do 200.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych [[:] http://ec.europa.eu/economy_finance/db_indicators/surveys/index_en.htm

3. Pomimo, że metodologia badania nastrojów gospodarczych w województwie lubelskim tylko w ogólnym zarysie odpowiada metodologii stosowanej przez Komisję Europejską do obliczeń barometrów nastrojów gospodarczych w poszczególnych krajach członkowskich, jak też w całej Unii Europejskiej (*The Joint Harmonised... 2007*), a także pomimo iż regiony charakteryzują się specyficznymi cechami w stosunku do gospodarek krajowych.

4. Należy podkreślić, że ze względu na różnice w metodologiach uprawnionym (i to z dużą ostrożnością) jest porównywanie kierunków zmian (korelacji), a nie wartości barometrów. Wyższe wartości barometrów dla województwa lubelskiego w żadnym wypadku nie oznaczają, że nastroje w województwie są lepsze niż w Polsce czy Unii Europejskiej. Natomiast uprawnionym (oczywiście również z pewną ostrożnością) wydaje się porównywanie barometrów dla Polski i Unii Europejskiej dlatego, że liczone są dokładnie na podstawie tej samej metodologii. A więc od połowy 2007 roku nastroje w Polsce były nieco lepsze niż w Unii Europejskiej, co można próbować interpretować jako konsekwencja dużo łagodniejszego „przechodzenia” załamania gospodarczego przez Polskę.

Tab. 25. Współczynniki korelacji diagnostycznego barometru i wskaźników nastrojów gospodarczych województwa lubelskiego z odpowiednimi wskaźnikami w Polsce i Unii Europejskiej oraz współczynniki korelacji Polski i Unii Europejskiej w okresie od II kwartału 2001 roku do II kwartału 2012 roku

Wyszczególnienie	Opóźnienie w miesiącach						
	0	-1	-2	-3	-4	-5	-6
Wskaźniki i barometry nastrojów							
UE Przemysł	0,3639	0,3681	0,3832	0,3643	0,3355	0,3110	0,2796
UE Usługi	0,4893	0,5081	0,5290	0,5960	0,5831	0,5459	0,5427
UE Gospodarstwa (konsumentów)	0,5110	0,5826	0,6050	0,6250	0,6159	0,5946	0,5245
UE Handel	0,2429	0,3512	0,2339	0,3046	0,3335	0,2780	0,2805
UE Budownictwo	0,3945	0,3772	0,4101	0,4080	0,3706	0,3872	0,3571
UE Barometr nastrojów (ESI)	0,4414	0,4736	0,4712	0,4980	0,4748	0,4126	0,3870
Polska Przemysł	0,6917	0,7064	0,6981	0,6880	0,6697	0,6415	0,6493
Polska Usługi	0,8087	0,8036	0,7894	0,8191	0,7640	0,6888	0,6100
Polska Gospodarstwa (konsumentów)	0,7841	0,8120	0,7441	0,7241	0,6897	0,5707	0,5384
Polska Handel	0,7523	0,7317	0,7083	0,6553	0,6459	0,6584	0,6174
Polska Budownictwo	0,7454	0,7435	0,7256	0,6990	0,6623	0,6375	0,6166
Polska Barometr nastrojów (ESI)	0,8784	0,8921	0,8774	0,8529	0,8116	0,7519	0,7082
Przemysł	0,8398	0,8097	0,8194	0,8298	0,7921	0,8081	0,8144
Usługi	0,6642	0,6350	0,6397	0,6615	0,6408	0,6439	0,6745
Gospodarstwa (konsumentów)	0,3345	0,3755	0,2827	0,2979	0,3169	0,2158	0,2327
Handel	0,4355	0,5053	0,3696	0,4132	0,4950	0,3535	0,4178
Budownictwo	0,2211	0,1757	0,2058	0,1927	0,1564	0,1857	0,1794
Barometr nastrojów (ESI)	0,6834	0,6536	0,6378	0,6638	0,6296	0,6207	0,6469

Uwaga: Członką pogrubioną zaznaczono najwyższe wartości współczynników korelacji w poszczególnych wierszach. Minimalna, istotna na poziomie istotności 0,05 wartość współczynnika korelacji wynosi 0,301, natomiast na poziomie 0,01 0,389.

Współczynniki korelacji UE i Polski

Europejskiej. Dla przykładu barometry nastrojów gospodarczych w Unii Europejskiej i w Polsce osiągnęły minimum w marcu 2009 roku, natomiast barometr lubelski w czerwcu.

Bardzo wysokie skorelowanie, a jednocześnie opóźnienie barometru i wskaźników nastrojów gospodarczych w województwie lubelskim w stosunku do barometrów i wskaźników w Unii Europejskiej i w Polsce potwierdza analiza korelacji. W okresie od II kwartału 2001 roku do II kwartału 2012 roku barometr nastrojów gospodarczych województwa lubelskiego najsilniej skorelowany był z barometrem nastrojów gospodarczych Polski opóźnionym o miesiąc. Oznacza to, że przedsiębiorcy i konsumenci z terenu województwa lubelskiego reagują na zmiany gospodarcze o miesiąc później niż dzieje się to przeciętnie w Polsce. Zależność ta dotyczy również w pewnym stopniu poszczególnych sektorów, przy czym w przypadku sektorów handlowego i budowlanego najwyższa jest korelacja równoległa, przemysłowego opóźniona o 1 miesiąc, natomiast usługowego opóźniona o 3 miesiące.

Skorelowanie poszczególnych wskaźników sektorowych i barometru diagnostycznego województwa lubelskiego z odpowiednimi wskaźnikami i barometrem nastrojów gospodarczych dla całej Unii Europejskiej jest o wiele niższe, ale również istotne statystycznie na poziomie 0,05. Występuje przy tym większe, 3 miesięczne opóźnienie województwa lubelskiego w stosunku do Unii Europejskiej (szczegółowe dane zob. Bielak i inni 2011).

Literatura

- BIELAK J., DŁUGOSZ D., SALEJ A. (2011): *Zmiany nastrojów gospodarczych w województwie lubelskim w IV kwartale 2010 roku*. „Lubelski Barometr Gospodarczy. Raporty”, nr 7, s. 27–52.
- The Joint Harmonised EU Programme of Business and Consumer Surveys. User Guide*. (2007): Brussels, European Commission. Directorate General Economic and Financial Affairs, [dostęp: 2012.10.03], [@:] http://ec.europa.eu/economy_finance/db_indicators/surveys/documents/userguide_en.pdf.
- KOWERSKI M. (2009): *Metodyka badania nastrojów gospodarczych w województwie lubelskim na tle badań Komisji Europejskiej*. „Barometr Regionalny. Analizy i prognozy”, nr 3 (17), s. 15–28.